

Mál nr. 456/2024

Nafn málskotsaðila (M)

Nafn varnaraðila (V)

Heiti vátryggingar: Kaskótrygging ökutækis.

Skráningarnúmer ökutækis (A)

Samsömun. Varúðarregla. Takmörkun ábyrgðar vátryggingafélags.

Gögn.

1. Málskot móttakið 27. nóvember ásamt fylgiskjölum.
2. Bréf V, dags. 9. janúar 2025 ásamt fylgiskjölum.
3. Viðbótarathugasemdir M dags. 13. janúar 2025 ásamt fylgiskjali.
4. Viðbótarathugasemdir V dags. 16. janúar 2025.

Málsatvik.

Samkvæmt fyrirbyggjandi lögregluskýrslu, dags. 22. maí 2023, hafnaði bifreiðin A utan vegar við Miðfell í Hrunamannahreppi að kvöldi hins 15. maí s.á. A er í eigu fyrirtækisins M og samkvæmt skýrslum aðila á vettvangi var ökumaður hennar umrætt sinn X, sem er sonur eiganda M, en þrennt var í A þetta kvöld. Reyndist X undir áhrifum ávana- og fíkniefna, þ.e. amfetamíns. Varð altjón á A. Hinn 9. nóvember 2023 gaf Y, farþegi í A, skýrslu fyrir lögreglu en í framburði hennar kom fram að í raun hefði X ekki ekið bifreiðinni heldur Z, sem áður var sagður hafa verið farþegi í framsæti. X og Z hefðu þannig skipst á að aka bifreiðinni og héldi Y að þeir hefðu skipst á sætum stuttu fyrir atvikið, þannig að Z hefði verið ökumaður er atvikið átti sér stað. Z sé ekki með gild ökuréttindi og því hefðu þau upphaflega ákveðið að segja lögreglu að X hefði verið ökumaður. Hefur X þá einnig dregið upphaflegan framburð sinn um að hann hafi ekið bifreiðinni til baka, sbr. fyrirbyggjandi yfirlýsingu hans dags. 25. nóvember 2024. Með bréfi lögreglu, dags. 28. október 2024, var X tilkynnt að rannsókn sakamáls á hendur honum hefði verið hætt þar sem ekki þætti grundvöllur fyrir því að halda henni áfram.

Í málskoti kemur fram að þrátt fyrir þetta hafi V hafnað bótaskyldu á grundvelli þess að X hafi ekið bifreiðinni undir áhrifum fíkniefna. Auk framagreiðra yfirlýsinga X og Y liggi fyrir ljósmyndir sem teknar hafi verið nokkrum andartökum fyrir atvikið og sýni að Z hafi verið ökumaður A. Höfnun V hafi byggt á því einu að X hafi verið undir áhrifum amfetamíns við aksturinn. Nú þegar sannað sé að X hafi ekki verið ökumaður umrætt sinn sé V ekki stætt á að hafna bótaskyldu, enda beri það sönnunarbyrði þess að skilyrði höfnunar séu fyrir hendi.

Í bréfi V er vísað til þess að í frumskýrslu lögreglu komi fram að X hafi ekið A og sé þar einnig að finna greinargóða lýsingu hans á atvikum. Staðfesti Y og Z þá að þau hafi verið farþegar í A. Í tjónstilkynningu eiganda M til V, dags. 19. maí 2023, komi einnig fram að sonur hennar, þ.e. X, hafi verið ökumaður. Til sönnunar því að svo hafi ekki verið hafi verið lagðar fram ljósmyndir af mönnum sem sagðir séu vera X, í farþegasæti A og Z, í ökumannssæti hennar. Þær myndir beri það með sér að hafa verið teknar kl. 21:58 og feli því ekki í sér sönnun þess hver ók A kl. 23:10 er atvikið átti sér stað. Sé það afstaða V að leggja verði frumgögn um atvikalýsingu til grundvallar umfram síðar tilkomin gögn er feli í sér aðra atvikalýsingu. Framburður Y sem dagsettur sé um fimm mánuðum eftir atvikið sé ekki trúverðugur og í algerri andstöðu við framburð X, Y og Z í frumskýrslu lögreglu og upplýsingar í tjónstilkynningu. Hvíli það því á M að sýna fram á að X hafi ekki ekið bifreiðinni umrætt sinn. Það að lögregla hafi ákveðið að hætta rannsókn í sakamáli á hendur X hafi ekki áhrif í þessu samhengi enda séu sönnunarreglur í sakamálum aðrar og strangari en í einkamálum. Hvíli það því á M að sýna fram á að X hafi ekki verið undir áhrifum ávana- og fíkniefna og að tjónið verði ekki rakið til slíks ástands. Hafi engin gögn verið lögð fram því til stuðnings. Hvað samsömun varðar vísar V til 3. mgr. 29. gr. laga um vátryggingarsamninga nr. 30/2004 og gr. 9.2 í skilmálum kaskótryggingar A en þar komi fram að í atvinnustarfsemi geti V borið fyrir sig háttsemi stjórnanda hins tryggða ökutækis. Af framansögðu telji V að X hafi sýnt af sér stórkostlegt gáleysi sem leitt hafi til tjónsins og brotið gegn varúðarreglu í 6.2 gr. skilmálans og verði honum samsamað með M. Sé bótaréttur því felldur niður að fullu.

Í viðbótarathugasemddum M kemur fram að V geti ekki litið fram hjá þeim gögnum sem síðar séu komin til. Y hafi, án þess að vera í nokkrum tengslum við M, dregið upphaflegan framburð sinn til baka fyrir lögreglu og þrátt fyrir að vera ítrekað áminnt um sannsögli hafi hún ekki hvikað frá síðari framburði sínum. Ljósmyndir af afstöðu X og Z í bifreiðinni staðfesti þá síðari framburð hennar. Vísar M og til dóms Hæstaréttar í máli 346/2006 afstöðu sinni til stuðnings. Beri V því sönnunarbyrði fyrir því að X hafi umrætt sinn ekið A og slík sönnun hafi ekki tekist. Hvað varði umfjöllun V um samsömun þá eigi þau sjónarmið ekki við enda hafi bifreiðin ekki verið í atvinnurekstri umrætt sinn. Séu röksemdir V þá of seint fram komnar, sbr. 2. mgr. 31. gr. laga um váttryggingarsamninga og dóm Hæstaréttar í máli nr. 37/2021.

Í viðbótarathugasemddum V kemur fram að félagið telji Y ekki trúverðugt vitni. Hún hafi tengsl við X og hafi verið í samskiptum við hann degi áður en hún gaf skýrslu um breyttan framburð sinn. Hvað framlagðar ljósmyndir varðar er áréttað að þær feli ekki í sér neina sönnun þess hver ók A á þeim tíma er tjónið átti sér stað. Atvikin í Hæstaréttardómi nr. 346/2006 hafi verið allt önnur og hafi hann ekki fordæmisgildi í málinu, enda hafi aðilar í því tilviki hafi verið stöðugir í framburði sínum varðandi hver ók bifreiðinni, auk þess sem vitni hafi sagt ósatt vegna óvildar í garð eiganda hennar. Hvað varði vísun til 31. gr. laga um váttryggingarsamninga liggi fyrir að V hafi í bréfum til M tekið skýrt fram að skerðing bótaréttar kæmi til álita og síðar að bótaréttur væri fallinn niður. Hafi félagið því ekki tapað rétti til að bera atvik sem leiði til skerðingar fyrir sig, enda sé það ekki skilyrði að frá upphafi sé vísað sérstaklega til ákvæða um samsömun. Váttryggingin sé þá tekin af fyrirtæki í atvinnurekstri vegna ökutækis sem tilheyri þeim rekstri og því eigi 3. mgr. 29. gr. laga um váttryggingarsamninga við.

Álit.

Eins og að framan er rakið kemur fram í frumgögnum málsins, þ.e. lögregluskýrslu dags. 22. maí 2023, að X hafi verið ökumaður A er hún hafnaði utan vegar. Verður ekki annað séð en að X, Y og Z hafi öllum borið saman um það. Í tjónstilkynningu eiganda M til V, dags. 19. maí 2023, kemur einnig fram að X hafi ekið bifreiðinni.

Síðar tilkominn framburður Y, um að Z hafi í raun verið ökumaður A, verður að mati nefndarinnar ekki talinn hagga því sem fram kemur í frumgögnum málsins. Framlagðar ljósmyndir bera það með sér að vera teknar rétt fyrir kl. 22:00 að kvöldi 15. maí 2023. Samkvæmt lögregluskýrslu átti atvikið sér hins vegar stað um kl. 23:10. Í síðari framburði Y segir að X og Y hafi skipst á að keyra A og að hún haldi að Z hafi verið að keyra rétt áður en þau komu að veginum þar sem slysið varð. Verður því, jafnvel þó byggt verði á framburði Y hvað þetta tiltekna atriði varðar, ekki talið að umræddar ljósmyndir sýni fram á hver hafi ekið A er hún hafnaði utan vegar.

Fyrir liggur að X var undir áhrifum amfetamíns umrætt kvöld, sbr. fyrirliggjandi matsgerð rannsóknarstofu í lyfja- og eiturefnafræði, dags. 16. maí 2023, og taldist því óhæfur til þess að stjórna ökutæki skv. 50. gr. umferðarlaga nr. 77/2019. Þrátt fyrir að lögreglustjórinn á Suðurlandi hafi síðar, sbr. bréf embættisins dags. 28. október 2024, ákveðið að hætta rannsókn sakamáls á hendur M þar sem ekki var talinn grundvöllur fyrir því að halda henni áfram, verður ekki litið svo á að það feli í sér sönnun þess að X hafi ekki ekið A umrætt sinn. Ekki liggur fyrir neinn frekari rökstuðningur fyrrgreindrar ákvörðunar, sbr. 8. mgr. 52. gr. laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Verður þá ekki litið fram hjá því að sönnunarreglur í sakamálum eru aðrar en í einkamálum og eins og að framan er rakið sýna önnur fyrirliggjandi gögn ekki fram á að Z hafi verið ökumaður A umrætt sinn.

Samkvæmt framangreindu verður að mati nefndarinnar að miða við að X hafi verið ökumaður bifreiðarinnar og verið óhæfur til að stjórna henni og verið það óheimilt skv. 1. mgr., sbr. 2. mgr., 50. gr. umferðarlaga.

Hvað samsömun varðar þá er í 9. kafla skilmála kaskótryggingar A hjá V fjallað um hvaða áhrif háttsemi annarra aðila en skráðs eiganda hafi á bótarétt hans. Í gr. 9.2 segir að í atvinnurekstri geti V borið fyrir sig háttsemi stjórnenda hins tryggða og stjórnanda hins tryggða ökutækis. Fyrir liggur að M er fyrirtæki í atvinnurekstri. Er V því heimilt að bera fyrir sig háttsemi stjórnanda ökutækisins, þ.e. X. Skiptir ekki máli í því samhengi hvort umrædd ökuferð var liður í atvinnustarfsemi, heldur nægir að ökutækið sem slíkt tilheyri atvinnurekstri. Er umrætt skilmálaákvæði til samræmis við heimild 3. mgr. 29. gr. laga um váttryggingarsamninga um að í váttryggingum sem tengist atvinnustarfsemi megi, með þeim takmörkunum sem leiði af 1. mgr. 41. gr. sömu laga, semja um að váttryggður geti glatað rétti sínum til bóta í heild eða hluta vegna háttsemi nánar tilgreindra manna eða hópa. Verður ekki séð að takmarkanir þær sem kveðið er á um í 1. mgr. 41. gr. laganna komi til álita í þessu tilviki.

Í skilmála vátryggingarinnar segir í gr. 6.2 að ökumaður skuli vera í andlegu og líkamlegu ástandi til þess að geta stjórnað ökutækinu örugglega og skuli ekki vera undir áhrifum áfengis, ávana- eða fíkniefna eða annarra örvandi eða deyfandi efna við notkun ökutækis. Um varúðarreglu er að ræða en skv. 28. gr. almennra skilmála V getur ábyrgð þess fallið niður í heild eða hluta sé varúðarreglum ekki fylgt. Er heimilt að gera slíkan fyrirvara í skilmálum, sbr. 26. gr. laga um vátryggingarsamninga. Í þeim tilvikum má samt leggja á vátryggingafélag ábyrgð að hluta með hliðsjón af því hvers konar varúðarreglu var ekki sinnt, sök vátryggðs, hvernig vátryggingaratburð bar að og atvikum að öðru leyti.

Liggur þá fyrir nefndinni að meta hvort heimilt er að fella ábyrgð V niður að fullu. Eins og mál þetta liggur fyrir nefndinni er sýnt að X var undir áhrifum fíkniefna og verður þá að telja orsakasamband milli þess ástands og þess að A hafnaði utan vegar. Metur nefndin sök hans umtalsverða. Er því, eins og mál þetta liggur fyrir nefndinni, heimilt að fella bótarétt niður að fullu.

Ekki verður fallist á að V hafi glatað rétti til þess að bera fyrir sig rétt til takmörkunar á ábyrgð á þeim grundvelli að tilkynningarskylda skv. 31. gr. laga um vátryggingarsamninga hafi ekki verið réttilega uppfyllt., enda kemur fram í bréfi V til M dags. 25. maí 2023 að til skoðunar sé að skerða eða fella niður bótarétt þess.

Niðurstaða.

M á ekki rétt til bóta úr kaskótryggingu A hjá V.

Reykjavík, 4. febrúar 2025.
rafræn undirskrift

Guðmundur Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Heiða Óskarsdóttir